

Estils

NEREIDA CARRILLO
BARCELONA

L'estampa és habitual: joves *whatsappejant* amb fruïció, actualitzant frenèticament el perfil d'Instagram, enganxats a *youtubers* i jugant fins a la matinada als videojocs més populars a l'ordinador de la seva habitació. Hi ha tota una generació per a la qual la xarxa és una cosa natural, una extensió del seu cos. Però és pot néixer en l'era d'internet, amb una tauleta sota el braç i al mateix temps ser un orfe digital? "Pensar que un nen neix i, de manera innata, ja sap fer anar el mòbil és un error", diu el pedagog i professor de la UB Enric Prats. L'expert en educació Mark Prensky va encunyar l'expressió *nadiu digital* per referir-se a la generació d'infants que van venir al món embolcallats amb la web i les xarxes socials. Però el fet que facin servir molt internet no significa que tots ho facin bé. "No té res a veure tenir habilitats per utilitzar eines amb ser competents digitals", afirma el tecnòantropòleg i cap del servei de Societat del Coneixement de la Generalitat, Ricard Faura. Així, la resposta és sí, es pot néixer a l'era de les xarxes i, a la vegada, ser un orfe digital.

Per al mestre i formador en competències digitals Jordi Jubany, els orfes digitals són "aquel·les persones que no han sigut acompanyades" en l'ús de la tecnologia. Es tracta de joves nascuts a partir del 1996, principalment de classe social i nivell adquisitiu baixos, que no han rebut el suport necessari de pares ni de mestres a l'hora de fer servir les eines del segle XXI. Com a conseqüència, han navegat sols per l'oceà d'internet, sense brúixola ni mapa, sense veu adulta; empesos pel seu atreviment i a la mercè de les inclemències del *ciberbullying* o els riscos per a la privacitat.

Educar, també en digital

"Es poden donar casos –afirma Jubany– d'infants que els seus pares, o bé per desconeixement, o bé perquè creuen que els seus fills ja en saben prou, descuiden aquesta educació. I educar avui també és educar en digital". Es pot produir llavors, segons Jubany, una fractura "cognitiva, d'usos, d'accés, però sobretot d'utilitzar les eines amb sentit crític". Faura lamenta que "es produeixi un trencament en la transmissió del coneixement que hem conegut tota la vida: de pares a fills". Alerta de les mancances d'alguns joves que pertanyen a una generació que es dona per fet que excel·leix en les eines digitals, però que, en alguns casos, té, en realitat, llacunes importants.

Reconèixer els orfes digitals no és fàcil. La majoria d'estudis dibuixen una generació hiperconnectada. El 95,6% dels adolescents d'entre 10 i 15 anys han utilitzat internet en els últims 3 mesos i un 61% disposen de mòbil, segons dades de l'Idescat de

Perduts en l'era de les xarxes

Alguns joves es ressenten de no haver après a utilitzar les noves eines digitals amb l'acompanyament d'un adult

Si als nens i als joves no se'ls acompanya i se'ls educa en l'ús de les noves tecnologies poden esdevenir orfes digitals, segons expliquen els experts. FOTOS: CRISTINA CALDERER

l'any 2015. Un altre estudi, presentat per la Comissió Europea el 2013, estableix que els adolescents passen almenys dues hores a les xarxes socials. Però aquest temps no sempre és de qualitat. "El fet que un nen no tingui accés a activitats extraescolars o un temps de qualitat amb els pares, li pot donar més temps d'accés a les xarxes que, moltes vegades, les famílies fan servir com un sistema d'entreteniment, de passar el temps i no d'educació", afirma Jubany.

"Una generació té el deure moral d'ensenyar el que sap –diu Prats–. I no fer-ho és un error garrafal". Molts docents i famílies s'han preocupat d'incorporar el mòbil i les xarxes socials a l'educació dels seus fills: de parlar-los, advertir-los, aconsellar-los. Però també hi ha alguns progenitors que tenen menys encert. Assenyalen dos tipus de comportaments erronis: prohibir les xarxes socials i tenir por d'ensenyar qüestions tecnològiques. "Sóc contrari a un proteccionisme excessiu", afirma Prats. Per a Jubany, l'actitud de prohibir obrir un compte a Facebook o vetar vídeos a Youtube "no educa" i pot ser "poc realista".

Aprendre plegats

Hi ha progenitors que, a l'altre plat de la balança, lluny de prohibir, el que fan és desentendre-se'n. "En moltes famílies, la digitalització ha entrat via fills", explica Faura. El tecnòantropòleg comenta que, mentre que els infants "aprenen molt ràpidament, els pares ho fan més a poc a poc" i sovint hi ha por, per part dels adults, a ensenyar sobre alguna cosa que ells també estan aprenent. "Els pares –prosegueix Faura– no s'han d'estressar fent cursos d'informàtica però sí que tenen moltes coses a dir en molts altres àmbits". Tenen molt a dir en qüestions com ara la privacitat, la seguretat o els valors que impregnen l'univers digital.

"No es tracta de saber-ho tot, es tracta d'aprendre-ho plegats", conclou Jubany, que reflexiona sobre el tema al seu últim llibre, *La família en digital*. El mestre insisteix: "Totes les generacions podem aprendre plegats; els avis, també, perquè estan moltes hores amb la canalla i tenen, a vegades, molta més empatia". Faura recalca que si les famílies "no fan el paper que els toca, el faran altres i no necessàriament de forma correcta". Prats afegeix que s'ha d'instruir els menors i no esperar que ho descobreixin tot sols.

Què poden ensenyar els pares a les criatures digitals? Els experts apunten que cal inocular en els menuts criteri, la consciència dels riscos per a la privacitat, comportaments relacionats amb la seguretat i el consum crític. Els joves que no han tingut aquesta formació familiar presenten mancances que, segons Faura, són difícils de corregir. Entre els déficits d'aquests orfes digitals, el tecnòantropòleg apunta que, per exemple, "els costa destriar la informació que és bona i la que no ho és".

Jubany afegeix que els orfes digitals “sovint fan un ús molt consumista, molt passiu i poc creatiu” de les noves eines. I apunta com a altres carències el fet de no ser crític amb la tecnologia o “no tenir intencionalitat amb allò que s’està fent”. Per a aquest expert, els orfes digitals sovint no són conscients de les repercussions que poden tenir els seus comportaments. “Una persona que no sàpiga fer ús de les eines digitals, potser està penjant fotografies i opinions que, d’aquí un temps, se li poden girar en contra”, assegura.

Més enllà de l’educació digital a la família, els experts recorden que l’escola també té un paper preponderant. Prats assegura que el professorat no ha de defugir la seva responsabilitat i hauria de posseir “una formació ètica suficient” per educar en els riscos 2.0. Faura reconeix que sovint alguns docents voldrien disposar de més temps per millorar la manera d’incorporar a l’aula aquestes eines. Per avançar en aquesta línia, la Generalitat exigirà competències digitals als nous mestres i ha treballat amb les universitats perquè s’incloguin al currículum. Els docents hauran d’instruir-se en qüestions legals i ètiques relacionades amb la tecnologia, hauran de saber fer servir les eines digitals com a metodologia a l’aula i crear coneixement utilitzant-les.

Multitasca en lloc de seqüencial

Prats lamenta que l’educació “no es plantegi amb les característiques de connectivitat, ubiqüitat, multitasca i sense ordre seqüencial”, uns trets distintius de les noves generacions, segons aquest professor. “No els hem de solucionar el problema, sinó donar-los recursos perquè ells el puguin resoldre a mesura que creixin. I deixar que s’equivoquin”, afirma Jubany. Els experts reclamen la implicació de tothom perquè no hi hagi cap orfe digital al segle XXI, que tothom tingui una veu adulta que el reconforti, també a la xarxa. ■■■